

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Probatur primò conclusio ex D. Thoma in 4. dist. 14. quaest. 2. art. 4. ad 4. ubi sic ait: *Virtus infusa & acquisita non sunt eiusdem speciei: unde in habitu ex frequentatione operum peccati generatur, virtuti acquisitae contrarius fit, non contrariatur directe virtuti infusae.*

Probatur secundo ratione: Ad contrarietatem propriè dictam, hæc tria indispensabiliter requiruntur, quod extrema contrarietatis sint sub eodem genere, quod maxime distent, & quod ab eodem subiecto se mutuo expellant: Sed hæc tria non reperiuntur inter virtutes infusas & vitia, quæ cumq; illa sint: Ergo nullum vitium propriè & directè contrariatur virtutibus infusis. Major patet ex supra dictis. Minor probatur. In primis enim vitia naturalia, seu quæ per se tendunt contra rationem naturalem, non maxime distant, nec maxime opponuntur virtutibus infusis, cum objecta formalia illorum vitiiorum, & virtutum infusarum non sint formaliter opposita, sed objecta duntaxat materialia: nam objectum formale temperantiæ infusæ v. g. est sumptio moderata ciborum ex motivo supernaturali, ut scilicet corpus subjiciatur spiritui, ne contra legem Dei infurgat; objectum verò formale intemperantiæ naturalis, est immoderata sumptio cibi ex motivo naturali, puta ut corpus delectetur cibis: quæ objecta, ut patet, non sunt formaliter, sed tantum materialiter opposita. Deinde licet vitia contra supernaturalia, seu quæ præceptum aliquod aut motivum supernaturale in objecto respiciunt, illique opponuntur, maxime distent à virtutibus supernaturalibus & per se infusis, non tamen ab eodem subiecto se mutuo expellant: Tum quia non est idem vitij contra supernaturalia, & virtutis per se infusæ subiectum formale; vitij quippe cuiuscunque subiectum est potentia naturalis, cum entitas vitij sit naturalis, virtutis verò per se infusæ subiectum est potentia obedientialis, cum entitas huius virtutis sit supernaturalis. Tum etiam, quia vitium, & virtus per se infusa illi opposita, possunt esse simul in eodem subiecto in gradibus intensis, imò intensissimis: nam si quis habens intensissimum habitum intemperantiæ, iustificetur per actum intensissimum contritionis & dilectionis Dei, tunc recipiet, juxta suam dispositionem, gratiam intensissimam, & omnes virtutes infusas, ac inter eas temperantiæ, in eodem gradu intensiōnis; & sic intemperantiæ, & temperantiæ per se infusæ, erunt simul in eodem subiecto in gradibus intensissimis. Ex quo fit quod homines infecti vitiis, post actum contritionis valde intensum, per quem iustificantur, eandem experiantur difficultatem circa prosecutionem boni & fugam mali, quam ante justificationem patiebantur; cujus exemplum habemus in Sancta Maria Aegyptiaca, quæ ut confessæ est B. Zozimo, initio suæ conversionis, varias & frequentes in horrenda solitudine carnis molestias & tentationes experta est, & vehementissimam in peccatum luxuriæ sensu inclinationem, cui tamen divinâ adjuta gratiâ semper resistit, & de hoste domestico gloriôsè triumphavit.

Objicies primò contra primam conclusionem: Unum uni tantum debet esse contrarium, ut docet Aristoteles 10. Metaph. textu 17. Sed vitia, cum resistant motioni Spiritus Sancti ad bonum, quæ fit per dona, illis contrariantur: Ergo nequeunt esse contraria virtutibus.

Confirmatur: Sæpe unum vitium opponitur duabus virtutibus, ut docet D. Thomas 2. 2. qu. 18. art. 3. ubi ait quod avaritia opponitur iustitiæ & liberalitati; similiter una virtus opponitur duobus vitiis, ut patet in liberalitate, quæ opponitur prodigalitati & avaritiæ: Ergo si tantum uni tantum sit contrarium, inter virtutem & vitium, propria contrarietas esse nequit.

Ad objectionem in primis dico illud axioma, *Unum uni tantum est contrarium*, intelligendum esse de his tantum quæ directè contrariantur: Vicia autem non contrariantur directè donis Spiritus Sancti, sed indirectè tantum, cum eade quantum ad hoc sit ratio de donis ac de virtutibus infusis, quibus vitia non contrariantur directè sed solum indirectè, ut in secunda conclusione ostensum est.

Respondeo secundo, quod licet unum non possit sub eadem ratione pluribus contrariari, bene tamen sub diversa: & sic vitia in quantum sunt contra bonum rationis, contrariantur virtutibus; in quantum autem sunt contra divinum instinctum, contrariantur donis, ut ait S. Thomas supra qu. 6. art. 2. Similiter liberalitas & aliæ virtutes quæ versantur inter duo vitia extrema, secundum diversas rationes utrique opponuntur: nam liberalitas secundum quod inclinat ad dandum quando & ubi oportet &c. opponitur avaritiæ; ut verò inclinat ad retinendum quando & ubi est conveniens, opponitur prodigalitati. Per quod patet ad confirmationem.

Objicies secundo: Contraria ea sunt quæ sub eodem genere maxime distant, & ab eodem subiecto se mutuo expellunt: Sed vitium & virtus acquisita non semper maxime distant, cum sint aliquæ virtutes quæ medium tenent inter duo vitia extrema (ut liberalitas inter avaritiam & prodigalitem, magnanimitas inter præsumptionem & pusillanimitatem) medium autem non maxime distat ab extremis, imò plus distat extrema ipsa inter se, quam à medio: Ergo vitium & virtus acquisita non semper inter se contraria sunt.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem; & ad probationem illius dico, virtutes medias materialiter tantum & physice esse in medio vitiiorum extremorum; formaliter verò & in genere moris maxime ab eis distare: nam in hoc genere virtus habet rationem unius extremi inclinantis in id quod est rationi consonum: ipsa verò vitia, quantum vis inter se distincta, habent rationem alterius extremi inclinantis in id quod est rationi dissonum: in quo ambo vitia aliâ extrema conveniunt. Solutio est D. Thoma supra qu. 64. art. 1. ubi simile argumentum ita dissolvit: *Dicendum quod virtus moralis unitatem habet ex regula rationis: pro materia autem habet passiones vel operationes: ita ergo comparatur virtus moralis ad rationem, sic secundum id quod rationi est, habet rationem extremi unius, n. d.*

est conformitas: excessus vero & defectus habent rationem alterius extremi, quod est disformitas. Si vero consideretur virtus moralis secundum suam materiam, sic habet rationem medij, in quantum a passionem redacit ad regulam rationis: unde Philosophus dicit in 2. Ethic. Virtus secundum substantiam medietas est, in quantum regula virtutis ponitur circa propriam materiam: secundum optimum autem & bonum est extremitas, scilicet secundum conformitatem rationis. Vide Salmanticenses hic disp. 1. dubio 1. §. 2. in fine, ubi doctrinam hanc egregie confirmant & illustrant.

12. Objicies tertio contra secundam conclusionem: D. Thomas infra qu. 73, art. 4. ad 3. docet quod odium Dei directe opponitur charitati. Idem docet de spe respectu desperationis 2. 2. quæst. 129, art. 6. ad 2. Item qu. 36, art. 5. ad 1. de misericordia ait, quod opponitur illi directe invidia, secundum contrarietatem principalis objecti: loquitur autem de misericordia infusa, quæ est charitatis effectus: Ergo juxta D. Thomam, aliqua vitia propriè & directe opponuntur virtutibus infusis.
13. Respondeo D. Thomam non loqui his locis de contrarietate directa ex omni capite, atque adeò simpliciter tali, sed de contrarietate directa secundum quid, nimirum ex parte objecti, ut clarè indicant verba illa in objectione adducta: secundum contrarietatem principalis objecti. Unde solum vult S. Doctor, prædicta vitia opponi charitati, spei, & misericordiam, ex parte objecti, cum versentur circa idem opposito modo: ceterum quia subjectum utrorumque non est idem formaliter; cum, ut supra dicebamus, vitij cuiuscumque subjectum sit potentia naturalis, virtutum vero infusarum, potentia obediencialis; hinc fit, quod à contrarietate adæquata & simpliciter tali deficient.
14. Objicies quartò: Per poenitentiam & per gratiam, & virtutes infusas ab ea dimanantes, corrumpuntur & destruntur vitia: Ergo illa sunt directe contraria virtutibus infusis. Consequentia videtur legitima, quia præcipua contrarium lex est, ut ab eodem subjecto mutuo se expellant: unde supra conclusione 2. ex coexistentia virtutum infusæ & vitij in gradibus intensis, probabimus illa non esse inter se directe contraria. Antecedens verò probatur primò ex D. Thoma 3. p. quæst. 87, art. 2. ad 3. ubi sic ait: *Quilibet virtus specialiter formaliter expellit habitum vitij oppositi sicut albedo expellit nigredinem ab eodem subjecto: sed poenitentia expellit omne peccatum effectivè.* Et qu. 1. de virtutibus art. 10. ad 16. hæc scribit: *Actus contritionis habet quod corrumpat habitum vitij ex virtute gratiæ: unde in eo qui habuit habitum intemperantiæ, cum contritur, non remanet cum virtute temperantiæ infuse habitus intemperantiæ in ratione habitus, sed in via corruptionis quasi dispositio quedam &c.* Secundò probatur idem Antecedens: Scientia infusa & fides excludunt omnem errorem ab intellectu: Ergo pariter virtus infusa debet omnem habitum vitiosum ab appetitu aut voluntate circa suum objectum excludere. Tertio si gratia & virtutes infusæ vitia sibi opposita non expellerent, sequeretur quod peccator justificatus, & virtutibus infusis ornatus, poterit dici vitiosus: nam denominatio alicujus formæ, solum importat ipsam formam ut communicatam subjecto; unde si in justificato permaneant vitia, non cur ei propriam denominationem non conferant. Quartò se-

A queretur quod habitus vitiosus possent simul stare cum beatitudine; quod videtur absurdum, & repugnans statui perfectò beatitudinis. Sequela probatur: Si quis enim insignis peccator, habens plures habitus vitiosos, justificetur per baptismum, & statim moriatur, tunc ille statim erit beatus, tamen in principio beatitudinis conservabit habitus vitiosos, si illi per gratiam & virtutes infusas in justificatione & baptismo recepras, non fuerint exclusi. Ergo habitus vitiosus simul cum beatitudine stare poterunt.

Respondeo primò, negando Antecedens, ad cuius primam probationem, dicendum est primum D. Thomæ testimonium ex tertia parte Summæ Theologicæ desumptum, intelligi debere de virtutibus acquisitis, non verò de infusis: solum enim ibi declarare intendit modum quo poenitentia expellit omnia peccata, diversum esse ab eo, quo ceteræ virtutes expellunt unaquæque suum vitium: quia ista formaliter id præstat propter directam oppositionem circa idem objectum & subjectum; illa verò efficienter, quatenus elicit vel imperat actus satisfactorios, quos acceptans Deus, remittit offensam, & delet peccata. Ad verificandum autem hoc discrimen, non est necesse ut in omnibus virtutibus sic accidat, sed sufficit quod sic contingat in acquisitis.

Ad aliud quod subjungitur ex quæstione de virtutibus, respondet Cajetanus, habitus vitiosos ex eo dici a S. Doctore corrumpi & destrui per poenitentiam & per gratiam, quia virtutes earum amittunt proprium statum & complementum vitij sub quo erant ante justificationem, adeoque pereunt formalissimè in esse vitiorum moralium, quamvis maneant quoad substantiam & intensionem physicam. Quam doctrinam & solutionem fuse explicant & defendunt Salmanticenses hic disp. 1. dubio 2. §. 3. & dicunt Cajetanum verbis illis non intendere, quod vitia per adventum virtutum infusarum amittant aliquid de sua propria & specifica ratione, aut quod non retineant propriam differentiam constitutivam essentia vitij (ut quidam putaverunt) sed quod manent ita retractata & cohibita per gratiam & virtutes, ut non retineant illum statum qui proprius est habituum vitiosorum, qui de se, & nulla cohibente gratia, adhærent fortiter objecto, denominantur voluntarii, eamque sibi quoad prosecutionem mali & fugam boni subiiciunt.

Ad secundam probationem Antecedentis, admissò Antecedente, nego consequentiam & paritatem. Ratio verò disparitatis est, quia fides & scientia plenè subjiciunt sibi intellectum, eoque conferunt omnimodam certitudinem veritatis scitæ aut credite subindeque in eo multam relinquunt inclinationem ad formandum assensum contrarium, excluduntque errorem habitualiter in talem assensum propendentem. At verò inclinatio in bonum quæ fit per virtutes infusas, non ita se habet sub initio sibi subjicit appetitum aut voluntatem, ut tollat omnem inclinationem & tendentiam ad actus sibi oppositos; atque adeò tales virtutes habitus vitiosos necessariò non excludunt, sed cum ipsis simul stare possunt in homine justificato.

Ad tertiam nego sequelam, ut enim homo denominetur vitiosus, non sufficit quod habeat vitia quoad essentiam, sed insuper requiritur quod illa sint in subjecto sub statu comple-

mento sibi proprio, quem modum essendi non habent in homine justificato; ad istum enim viciorum requiritur ut permaneant non retractata, sed conservantia rationem voluntarij, sicut dum fuerunt acquisita: in justificatione autem retractatur hæc ratio per penitentiam, quatenus retractantur actus peccaminosi, qui voluntariè vitia genuere; unde sicut tunc non manent ut homini voluntaria, ita nec cum statu sibi proprio & connaturali.

Ad quartam, nego etiam sequelam: licet enim habitus viciosi non contrariantur propriè virtutibus infusis, contrariantur tamen beatitudini, quæ est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & sic habitus viciosi, utpote mali in genere moris, debent tolli ante adeptionem beatitudinis, sive ante, sive post pœnas purgatorij.

Potest etiam principali argumento responderi, datò Antecedenti, negando Consequentiam: non rectè enim inferitur aliqua esse directè contraria ex eo præcisè, quòd se expellant, aut sint impossibilia etiam in gradibus remissis; quia hæc expulsiō & impossibilitas potest ex alijs oppositionibus provenire, & reduci in contradictionem, vel oppositionem privatam. Nos autem ex coexistentia, seu composibilitate virtutis infusæ & vitij rectè in secunda conclusione probavimus non competere illis directam contrarietatem, quia exclusio & impossibilitas extremorum est proprietas contrariorum secundo modo ex quatuor traditis à Porphyrio, capite de proprijs; quæ scilicet convenit omnibus contrarijs, sed non solis. Undè sicut ex eo quòd aliquid non sit bipes, rectè inferitur non esse hominem, non verò è contra ex eo quòd aliquid animal sit bipes, bene colligitur esse hominem: ita pariter ex eo quòd aliqua non se mutuo excludunt, rectè probatur non esse directè contraria; non tamen valet hic discutis: Aliqua excludunt se mutuo: Ergo sunt directè contraria.

ARTICULUS II.

Vitium omnia vitia, tàm ea, quæ virtutibus acquisitis, quàm quæ infusis opponuntur, sint contra naturam hominis?

S. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

11. Dico primò, vitia opposita virtutibus acquisitis esse contra naturam hominis. Ita communiter docent Theologi cum S. Thoma hic art. 2. ubi hanc conclusionem probat in argumento sed contra, ex Augustino lib. 3. de libero arbitrio sic dicente: *Omne vitium eo ipso quòd vitium est, contra naturam est.* In corpore verò articuli sic discurrit: Quod est contra propriam formam, per quam naturaliter agit aliqua natura, contrariatur tali naturæ; sicut quod est contrarium calori, per quem ignis naturaliter agit, contrariatur eo ipso naturæ ignis: Sed omnia vitia & peccata opposita virtutibus acquisitis contrariantur formæ, per quam homo connaturaliter agit, nimirum luminis, seu dictamini rationis, quæ est propria forma naturæ rationalis in ordine ad agendum: Ergo omnia vitia & peccata opposita virtutibus acquisitis sunt contra naturam hominis, ipsumque brutis quodammodo similem reddunt. Undè Bernardus ait quòd ho-

Tom. 111.

12. A mo per vitia & peccata ipsi bestijs bestialior sit, & Boëtius in libris de consolat. hæc ex Timotheo Loco, & alijs Platonis refert: *Aratidæ ferret alienarum opum violentus raptor, luposimilem dixerit. Ferrox atque inquietus in litigij linguam exercet; cani comparabis, insidiator occultus subripuisse fraudibus gaudet; vulpeculis exaquetur. Ira intemperans fremit, leonis animam gestare creditur. Ravidus est, & non metuenda formidat; cervisimilis habeatur. Segnis ac stupidus torpet; asinum existima. Levus & inconstans studia permutat; nil ab aribus distat. Fœdis, immundisque libidinibus mergitur, sordidus suis voluptate detinetur.*

13. B Aliter potest hæc ratio D. Thomæ expendi, & sub hac forma proponi. Quod contrariatur naturali inclinationi hominis, est contra illius naturam: Sed vitia opposita virtutibus acquisitis contrariantur naturali inclinationi hominis: Ergo sunt contra illius naturam. Major patet, Minor probatur. Homo naturaliter inclinatur ad virtutes acquisitas: Ergo vitia illis opposita contrariantur naturali inclinationi hominis. Consequentia manifesta est. Antecedens verò ostenditur primò ex D. Thoma infra qu. 4. art. 3. ubi sic ait: *Naturalis inclinatio inest cuilibet homini ad hoc, quòd agat secundum rationem, & hoc est agere secundum virtutem.* Secundo probatur hac ratione, quam ibidem innuat. Unumquodq; naturaliter inclinatur ad operationem convenientem sibi secundum suam formam: At operatio honesta & virtuosa est conveniens homini secundum propriam formam, cum consistat in hoc, quòd est vivere secundum rationem, quòd est operari convenienter ad animam, ut rationalis est: Ergo homo naturaliter inclinatur ad actus honestos & virtuosos, & consequenter etiam ad virtutes, quæ sunt illorum principia.

14. C Confirmatur: Quia homo ex natura sua intellectivus est, naturaliter appetit cognitionem veri, per quam ut intellectivus perficitur: Sed homo ex natura sua non solum est intellectivus veri, sed etiam volitivus boni honesti, quòd solum est verum bonum, per cuius volitionem perficitur: Ergo homo naturaliter in volitionem boni honesti inclinatur, ac proinde in virtutes acquisitas, quæ sunt honestæ volitionis principia.

15. D Confirmatur amplius: Inclinatio supra potentiam activam, aut receptivam solum addit quòd sit ad terminum perfectientem & proportionatum: unde etsi in homine datur potentia ad visionem claram Dei, & per illam maximè perficitur, non tamen naturaliter in illam inclinatur, quia talis operatio non est viribus ejus naturalibus proportionata. Item etsi natura humana sit capax unionis hypostaticæ, & per illam perficitur; quia tamen hæc unio non est ei proportionata, non datur in natura humana naturalis inclinatio ad illam. Non datur etiam in homine naturalis inclinatio ad formale malitiæ, quia licet non excedat proportionem potentiarum hominis, illas tamen non perficit, sed potius inficit & lædit: At homo quatenus rationalis per virtutes acquisitas perficitur, & alias habet naturalem proportionem cum illis: Ergo quatenus rationalis naturaliter in virtutes illas inclinatur, subindeque vitia illis opposita termino naturalis inclinationis contrariantur, & per consequens sunt contra ipsius naturam.

16. Dico secundò: Etiam vitia & peccata opposita virtutibus infusis sunt contra naturam hominis. Ita communiter Thomistæ, exceptis

Z z

Conrado